

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 2 januari 2004

T 339-02

KLAGANDE

1. TN

2. MO

Ombud för båda: advokaten NH

MOTPART

Kommanditbolaget Kungsbron 21, 916634-1470, c/o Riksbyggen,

106 18 STOCKHOLM

Ombud: advokaten HW

SAKEN

Preskriptionsinvändning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 16, dom den 19 december 2001 i mål T 4709-00

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TN och MO har yrkat att Högsta domstolen bifaller deras mellandomstalan.

Kommanditbolaget Kungsbron 21 (Kungsbron) har bestritt bifall till överklagandet.

DOMSKÄL

Mellan Kungsbron som hyresvärd och Riverside Aktiebolag som hyresgäst gällde ett hyresförhållande, som till slut reglerades genom ett avtal i mars 1996.

TN och MO var styrelseledamöter i Riverside. Sedan Kungsbron dagen före ansökt om att Riverside skulle försättas i konkurs och därvid åberopat vissa av de fakturabelopp som avses med käromålet, sattes Riverside på egen begäran i konkurs den 9 oktober 1996. I konkursbouppteckningen upptogs som skuld till Kungsbron hyresfordringar på 383.682 kr, och Kungsbron erhöll för dessa utdelning med 205.556 kr varav 50.000 kr avräknades mot ett av fakturabeloppen som åberopats vid konkursansökningen. Riverside lämnade den förhyrda lokalen som den 1 februari 1997 tillträdde av en annan hyresgäst.

Den fråga som skall besvaras i målet är om Kungsbron på grund av preskription förlorat rätten att föra talan mot TN och MO angående de fordringsanspråk som käromålet omfattar.

Kungsbrons talan mot TN och MO väcktes den 29 april 1999. TN och MO har gjort gällande att Kungsbron till följd av preskriptionsregeln i 12 kap. 61 § jordabalken då förlorat sin rätt att göra fordringsanspråken gällande mot dem. Enligt den angivna paragrafen skall en hyresvärd eller hyresgäst, som vill framställa fordringsanspråk på grund av hyresförhållande, väcka talan inom två år från det hyresgästen lämnade lägenheten; iakttas inte denna tid, är rätten till talan förlorad om inte annat avtalats (något som inte påstås i målet).

Käromålet avsåg ursprungligen solidarisk betalningsskyldighet för TN och MO för ett belopp om 340.508 kr jämte ränta. Sedan tingsrätten förklarat att Kungsbron på grund av preskription förlorat sin rätt att mot TN och MO föra talan om ett belopp om 40.000 kr och Kungsbron inte överklagat domen i den delen, återstår 300.508 kr av Kungsbrons anspråk.

I tingsrätten hävdade Kungsbron att bolagets fordringsanspråk på ett belopp om 11.646 kr (enligt de fakturor som angetts i tingsrättens dom med littera g, m, o och q) av de 300.508 kr inte hänförde sig till det hyresförhållande som gällt mellan Kungsbron och Riverside. Tingsrätten fann emellertid att också beloppet om 11.646 kr hade sin grund i hyresförhållandet. Kungsbron gjorde inte i hovrätten gällande att denna bedömning var oriktig, och Högsta domstolen saknar anledning att utgå från annat än att hela det nu aktuella beloppet är fordringsanspråk på grund av hyresförhållandet.

I tingsrättens dom har som ostridigt mellan parterna antecknats att Kungsbron gjort gällande fordringsanspråk i Riversides konkurs. Vad som närmare avses

med ”gjort gällande” och vilka fordringsanspråk som åsyftas framgår inte, men parterna synes i den fortsatta handläggningen ha utgått från att de fordringar som upptagits i konkursbouppteckningen anmälts av Kungsbron i konkursen. Hovrätten har funnit att Kungsbron i konkursen får anses ha gjort gällande samtliga de fordringsanspråk som käromålet avser. Högsta domstolen saknar anledning att frångå denna bedömning.

I Högsta domstolen har TN och MO i första hand hävdad att den anmälan av fordran som Kungsbron gjort i Riversides konkurs inte utgör en preskriptionsavbrytande åtgärd mot dem personligen. I andra hand har de hävdad att Kungsbrons anmälan av fordringsanspråk i Riversides konkurs skett vid en tidpunkt då Riverside ännu inte lämnat den förhyrda lokalen eftersom fordringarna är upptagna i konkursbouppteckningen för Riverside, vilken upprättats den 8 november 1996. Enligt deras uppfattning har då preskriptionsavbrott enligt 12 kap. 61 § jordabalken inte skett, eftersom den bestämmelsen är tillämplig först efter det att hyresförhållandet avslutats.

Kungsbron har till stöd för sin talan mot TN och MO åberopat 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) i paragrafens lydelse före den 1 januari 2002. Enligt fjärde stycket i paragrafen svarar styrelseledamöter i ett aktiebolag solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget, om de underlåter att fullgöra det som åligger dem enligt första stycket, nämligen att under vissa förutsättningar upprätta s.k. kontrollbalansräkning m.m. En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på någon försummelse av honom. En motsvarande reglering finns nu i 13 kap. 17 § aktiebolagslagen.

Det ansvar för TN och MO som Kungsbron gör gällande i målet är ett medansvar för en juridisk persons förpliktelser. I litteraturen har svaret på frågan om ett sådant medansvar är föremål för accessorisk preskription besvarats jakande, medan motsvarande fråga beträffande självständig preskription ansetts inte helt given, och det finns författare som hävdar att ett lagstadgat medansvar inte preskriberas (se Nial, Om handelsbolag och enkla bolag, 2 uppl., s. 196, och Lindskog, Preskription, 2 uppl., s. 83).

Vid prövningen av frågan om självständig preskription sker av ansvar enligt tidigare 13 kap. 2 § aktiebolagslagen bör hänsyn tas till detta ansvars konstruktion. Det är ett medansvar som är avsett att utgöra ett påtryckningsmedel mot styrelseledamöterna i ett aktiebolag för att få styrelsen att följa det handlingsmönster som lagen föreskriver för underkapitaliserade bolag (se t.ex. NJA II 2001 s. 322 och Lindskog, Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., s. 211). Det primära syftet är alltså inte att ge möjlighet förborgenärer till betalning. Vidare gäller särskilda förutsättningar för att medansvaret finns, nämligen att styrelseledamöterna underlåtit sina skyldigheter att upprätta kontrollbalansräkning m.m. Ansvaret är individuellt. Det anförda kan tala för självständig preskription i fråga om det medansvar för styrelseledamöter som anges i 13 kap. 2 § fjärde stycket i den tidigare lydelsen.

Det finns dock skäl som talar i motsatt riktning. Den i målet åberopade tidigare lydelsen av 13 kap. 2 § aktiebolagslagen har med vissa förändringar funnits i lagen sedan dess tillkomst. En motsvarande föreskrift fanns i den föregående, år 1944 stiftade aktiebolagslagen där det i 148 § föreskrevs att styrelseledamöterna skulle svara för bolagets uppkommande förpliktelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld, om de underlåtit att fullgöra vad som ålåg dem enligt 146 §,

nämligen att upprätta likvidationsbalansräkning m.m. Denna föreskrift hade i sin tur en förebild i 98 § i 1910 års aktiebolagslag, vilken paragraf föreskrev samma ansvar, om styrelsen inte meddelade bolagsstämman att aktiekapitalet gått förlorat. Det medansvar som sålunda gäller och har gällt för styrelseledamöter i ett underkapitaliserat aktiebolag får mot denna bakgrund anses vara att jämföra med det som bolagsmännen i ett handelsbolag har. Det nu sagda leder till slutsatsen att, om en fordran genom preskriptionsavbrott hålls vid liv gentemot bolaget, så består styrelseledamöternas ansvar, även om några preskriptionsavbrytande åtgärder inte företagits i förhållande till dem (jfr Nial a.a. s. 196).

Den fråga som här efter skall ställas är om någon preskriptionsavbrytande åtgärd vidtagits gentemot Riverside med avseende på de hyresfordringar som käromålet avser. I rättsfallet NJA 1997 s. 250 har Högsta domstolen uttalat att i sådana fall av specialpreskription, där det krävs att talan skall väckas, preskription kan avbrytas – förutom genom talan i domstol – genom att fordran görs gällande i gäldenärens konkurs. Även om rättsfallet egentligen ger svar på frågan om preskription har avbrutits när en fordran, som gjorts gällande i en väckt skadeståndstalan som återkallats sedan svaranden försatts i konkurs, anmälts i konkursen i anslutning till återkallelsen, får det återgivna uttalandet anses vägledande också i det nu aktuella fallet.

TNs och MOs invändning, att preskriptionsavbrott inte har skett eftersom Kungsbron anmält fordringarna i konkursen innan Riverside lämnade lokalen, kan inte anses bärkraftig. Den tidpunkt som i paragrafen nämns som utgångspunkt för den tvååriga preskriptionstidens beräkning anger ju bara hur långt preskriptionstiden sträcker sig, inte när den börjar löpa. Den senare tidpunkten måste vara när fordringen uppkommer, och då startar också den

allmänna tioåriga preskriptionstiden (jfr Holmqvist–Thomsson, Hyreslagen, 7 uppl., s. 645 och Victorin, Kommersiell hyresrätt, 3 uppl., s. 214). Inget hindrar därför att preskriptionsavbrott i fall som avses i 12 kap. 61 § jordabalken sker redan innan hyresgästen lämnar lägenheten.

Med hänsyn till det anförda skall överklagandet avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Thorsson, Regner (referent),
Lundius och Ella Nyström
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors